

*Василяченко А. І.,**ад'юнкта кафедри адміністративного та конституційного права**Пенітенціарної академії України**ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8334-9513>*

ПРЕВЕНТИВНА ФУНКЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА У ЗАПОБІГАННІ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Анотація. Превентивна функція адміністративно-деліктного права є системоутворювальним елементом публічно-правового регулювання, адже її призначення полягає у випереджальному запобіганні протиправним проявам ще на стадії їх формування. Сутність її полягає у цілеспрямованому формуванні правової свідомості осіб, що базується на усвідомленні невідворотності юридичної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень та сталому дотриманні загальнообов'язкових правил поведінки. У статті проаналізовано сучасні підходи до превентивної функції адміністративного права та специфіку її реалізації у системі Державної кримінально-виконавчої служби України. Здійснено огляд останніх наукових досліджень та публікацій, що висвітлюють теоретичні засади адміністративної превенції, структурні елементи правового статусу суб'єктів превентивної діяльності та механізми забезпечення дисципліни у публічних органах.

Наукова новизна полягає у комплексному поєднанні різних засобів превенції та врахуванні специфіки діяльності персоналу ДКВС. Практична значущість дослідження проявляється у розробці рекомендацій щодо вдосконалення механізмів превенції, що сприяє підвищенню дисципліни, законності та ефективності публічної влади, а також зміцненню довіри суспільства до діяльності служби.

Результати дослідження можуть бути використані у подальших наукових роботах, навчальних програмах, підготовці та підвищенні кваліфікації персоналу, а також при розробці нормативно-правових актів та стандартів організаційного контролю. Такий підхід забезпечує довгострокове підвищення ефективності превентивної діяльності та створює передумови для подальшого вдосконалення системи управління адміністративними правопорушеннями у державних органах.

Висновки статті підтверджують, що ефективність превентивної функції адміністративного права визначається рівнем професійної підготовки персоналу, якістю нормативно-правового регулювання та застосуванням сучасних технологічних рішень, що сприяють прозорості діяльності та контролю за дотриманням законності, а також формуванню у персонала стійкої правомірної поведінки.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, превенція, запобігання правопорушенням, Державна кримінально-виконавча служба України, адміністративно-правовий статус, аналітичні методи, комунікаційні засоби.

Постановка проблеми. Становлення правової держави та утвердження принципу верховенства права зумовлюють підвищену увагу до проблеми забезпечення законності у сфері публічної служби. Особливої актуальності ця проблема набу-

ває у діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, (далі – ДКВС) на персонал якої покладено реалізацію публічно-владних повноважень, пов'язаних із виконанням кримінальних покарань та забезпеченням прав і свобод людини. У таких умовах будь-які прояви протиправної поведінки з боку службових осіб не лише підривають авторитет держави, а й створюють загрози для належного функціонування всієї системи виконання покарань.

Адміністративні правопорушення, що вчиняються у сфері діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, мають специфічний характер, зумовлений особливостями службового статусу персоналу, режимністю установ виконання покарань та підвищеними вимогами до дисципліни і законності. У зв'язку з цим ключового значення набуває не лише реагування на вже вчинені адміністративні делікти, а насамперед їх попередження, що реалізується через превентивну функцію адміністративного права.

Стан дослідження. Проблематика превенції адміністративних правопорушень є однією з найбільш опрацьованих у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Зокрема, значна увага приділяється теоретичним аспектам функціонування адміністративно-правових засад превенції, механізмів їх реалізації та оцінці ефективності превентивних заходів у сфері публічної влади. Важливість превенції як ключового функціонального елемента адміністративного права висвітлені у працях Л. І. Бланка, С. О. Гнатюка, І. В. Ковальчука, О. М. Грищенка, О. М. Баранова, М. П. Кузнецова, О. В. Панасюка, С. М. Гусарова, О. В. Джафарова, Г. Р. Парханов та інших. Автори підкреслюють, що правове регулювання превенції повинно забезпечувати не лише логічну узгодженість норм, але і реальну спроможність превентивних механізмів діяти ефективно в реальних соціально-правових умовах. Разом з тим, попри значний науковий доробок у сфері адміністративної превенції, можна відзначити дефіцит досліджень, що безпосередньо аналізують механізми запобігання адміністративним правопорушенням персоналом саме Державної кримінально-виконавчої служби України. Найявні праці переважно зосереджуються на правоохоронних органах (зокрема, Національній поліції), що потребує диференційованого підходу з урахуванням специфіки функціонування ДКВС як окремого суб'єкта публічної влади з особливою службовою дисципліною та режимними вимогами.

Метою цієї статті є з'ясування змісту превентивної функції адміністративного права у сфері адміністративної деліктності та визначення особливостей її реалізації у системі Державної кримінально-виконавчої служби України.

Виклад основного матеріалу. Упродовж останнього десятиліття в національному законодавстві простежується тенденція до активнішого використання превентивної термінології у сфері діяльності органів публічної влади. Зокрема, це відображено в Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII [1], у якому в преамбулі наголошується на застосуванні превентивних антикорупційних механізмів, Законі України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII [2], Положенні про Національну поліцію, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 [3], а також в інших підзаконних нормативно-правових актах. Зазначені нормативні підходи мають концептуальне значення й для формування сучасної моделі превентивної діяльності у системі Державної кримінально-виконавчої служби України.

Адміністративно-правовий статус підрозділів превентивного спрямування у науковій літературі розглядається як багатоконпонентна правова конструкція, що визначає їх місце та роль у системі публічно-правових відносин. Зокрема, Є. Зеленський та О. Карпенко трактують його як нормативно визначене правове положення, що формується через сукупність взаємопов'язаних елементів: мету та завдання діяльності, функції, принципи організації та реалізації повноважень, а також особливості структури й підпорядкування [4, с. 70].

На думку Бригінця О., адміністративно-правовий статус органу державної влади включає три ключові складники: 1) цільове призначення, яке охоплює принципи, цілі, завдання і функції органу; 2) структурно-організаційну форму, що визначає порядок створення, реорганізації та ліквідації органу, регламентує процедури діяльності, право на офіційні символи та лінійну і функціональну підпорядкованість; 3) компетенцію, що передбачає сукупність владних повноважень щодо прав і обов'язків у процесі здійснення влади, участі в управлінських відносинах та видачі адміністративних актів, а також правового закріплення об'єктів і справ, на які поширюються ці повноваження [5, с. 172]. У контексті ДКВС ці складники забезпечують чітке визначення повноважень підрозділів, що реалізують превентивну функцію адміністративного права і спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням серед засуджених та персоналу служби.

При цьому Горбач М. зазначає, що правовий статус суб'єктів публічної адміністрації є взаємопов'язаним комплексом юридично закріплених завдань (функцій), обов'язків та прав, який реалізується виключно відповідно до принципу «заборонено все, крім того, що дозволено законом». Він підкреслює, що суб'єкти публічної адміністрації характеризуються посиленою юридичною відповідальністю негативного характеру та реалізують владну компетенцію загального, універсального характеру для всіх однорідних учасників адміністративно-правових відносин [6, с. 4]. Це положення є важливим для розуміння специфіки превентивної діяльності персоналу ДКВС, оскільки комплекс прав, обов'язків і повноважень визначає можливість ефективного запобігання адміністративним правопорушенням.

Булатін Д. підкреслює, що терміни «превенція» та «превентивна діяльність» в адміністративно-правовому аспекті насамперед стосуються попередження правопорушень і можуть використовуватися для формалізації комплексної діяльності органів державної влади, зокрема ДКВС. Така діяльність охоплює

весь ланцюжок заходів, спрямованих на недопущення реалізації протиправних намірів та бажань, усунення або трансформацію протиправних думок і створення надійних стримувальних факторів, що забезпечують ефективне запобігання адміністративним порушенням [7, с. 21].

Превенція у сфері адміністративного делікту – це насамперед попередження шкоди суспільним відносинам, що охороняються законом, шляхом створення обставин, за яких протиправна поведінка втрачає свою привабливість або досяжність. У цьому аспекті превентивна функція виконує роль стримувального фактора, що базується на поєднанні раціонального та емоційного впливу на особу: з одного боку-усвідомлення неминучості адміністративного стягнення, з іншого – розуміння суспільної несхвальності такої поведінки. Превенція спрямована на всю сукупність потенційних правопорушників і функціонує як засіб формування у масовій свідомості уявлення про незворотність і справедливість адміністративної відповідальності. У сучасному комунікаційному просторі її ефективність значною мірою залежить від публічного висвітлення результатів правозастосовної практики, прозорості діяльності уповноважених органів та рівня довіри до них з боку громадян [8, с. 21].

Водночас у системі Державної кримінально-виконавчої служби України загальна превенція набуває специфічного змісту, оскільки спрямована не лише на невизначене коло осіб, а й на чітко окреслений професійний контингент – персонал ДКВС, діяльність якого має публічно-владний характер. У цьому контексті превентивний ефект адміністративного права посилюється через поєднання загальноправових засобів впливу з внутрішньоорганізаційними механізмами контролю, службової дисципліни та професійної етики.

У сучасних умовах ефективного запобігання адміністративним правопорушенням персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України потребує комплексного, інтегрованого підходу. Такий підхід поєднує адміністративно-правові, організаційні, соціально-психологічні, аналітичні та комунікаційні механізми. До ключових складників цього підходу належать:

- синтез правової та соціально-психологічної превенції, що передбачає поєднання адміністративно-правових санкцій із розвитком правової свідомості та морально-етичних установок персоналу через тренінги, коучинг та симуляційні практики;
- взаємодія державних і громадських механізмів контролю, яка дозволяє інтегрувати внутрішні служби контролю ДКВС з незалежними моніторинговими організаціями та громадськими радами для забезпечення прозорості та довіри;
- комплексне використання аналітики та превентивного прогнозування, що передбачає збір, аналіз і прогнозування ризиків адміністративних правопорушень на основі статистичних, поведінкових та ситуаційних моделей для формування адаптованих превентивних заходів;
- інтеграція правових, організаційних та комунікаційних механізмів, спрямована на створення середовища прозорості та взаємної відповідальності, де превенція реалізується не лише через контроль, а й через ефективну взаємодію керівництва, персоналу та суспільства.

Таке комплексне поєднання засобів підкреслює новизну запропонованого підходу, оскільки воно значно підвищує превентивний потенціал адміністративно-деліктного права у системі ДКВС, враховує специфіку діяльності персоналу та забезпечує

інтеграцію державних і громадських інструментів формування правомірної поведінки. Впровадження цих заходів сприяє не лише запобіганню правопорушень, а й зміцненню довіри суспільства до діяльності ДКВС.

Висновок: можемо зробити висновок, що превентивна функція адміністративного права у сфері адміністративної деліктності є ключовим елементом системи забезпечення законності, дисципліни та публічного порядку в діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України. Її ефективність визначається комплексом факторів, серед яких: рівень професійної підготовки та правової свідомості персоналу ДКВС, якість нормативно-правового регулювання, ступінь правової культури громадян, а також застосування сучасних технологічних рішень, що сприяють прозорості діяльності та контролю за дотриманням законності. Новизна запропонованого підходу полягає у комплексному поєднанні адміністративно-правових та організаційно-технологічних засобів превенції, що дозволяє підвищити превентивний потенціал адміністративно-деліктного права саме у системі ДКВС, а також у врахуванні ролі партнерства між державою та суспільством як чинника формування правомірної поведінки персоналу та громадян. Посилення превентивного потенціалу можливе шляхом вдосконалення нормативно-правової бази, розширення механізмів правового інформування персоналу та громадян, впровадження новітніх методів контролю за дотриманням правопорядку та зміцнення співпраці між державними органами та суспільством.

Література:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 49. ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index> (дата звернення: 20.01.2026).
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580 – VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 20.01.2026).
3. Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанов Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248607704> (дата звернення: 20.01.2026).
4. Зеленський Є., Карпенко О. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. *Публічне право*. 2021. № 1. С. 63–70. URL: <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2021-41-6> (дата звернення: 20.01.2026).
5. Бригінець О. Адміністративно-правовий статус Державної податкової служби України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь, 2011. 220 с.
6. Горбач М. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Київ. 2017. 220 с.
7. Булатін Д. Поняття «превенція» і «превентивна діяльність» в адміністративно-правовому аспекті. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2018. Вип. 1. С. 15–22. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10193> (дата звернення: 20.01.2026).
8. Чижко К.О. Привентивна функція адміністративно-деліктного права у механізмі забезпечення публічного порядку. *Стратегії сталого розвитку суспільства в умовах сучасних глобальних викликів. Тези доповідей Круглого столу (м. Кам'янське, 10 квітня 2025 року) С.20-25* URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/3ab38118-c538-4086-882b-947bd23c4e70/download> (дата звернення: 20.01.2026).

Vasiliyachenko A. Preventive function of administrative law in preventing administrative offenses within the system of the state criminal and executive service of Ukraine

Summary. The preventive function of administrative tort law is a system-forming element of public law regulation, since its purpose is to prevent unlawful manifestations at the stage of their formation proactively. Its essence lies in the purposeful formation of individuals' legal consciousness, grounded in awareness of the inevitability of legal liability for committing administrative offences and in consistent adherence to generally binding rules of conduct. The article analyses modern approaches to the preventive function of administrative law and the specifics of its implementation within the State Penitentiary Service of Ukraine. A review of the latest scientific research and publications that highlight the theoretical principles of administrative prevention, the structural elements of the legal status of subjects of preventive activity, and mechanisms for ensuring discipline in public bodies is conducted. Thus, the preventive function of administrative tort law is a fundamental element of the mechanism for ensuring public order, which ensures the timely elimination of potential threats to security and social stability.

The scientific novelty lies in the complex combination of various prevention measures and in taking into account the specifics of the State Committee's activities.

The results of the study can be used in further scientific work, training programs, personnel training and advanced training, as well as in the development of regulatory legal acts and organisational control standards. This approach ensures a long-term increase in the effectiveness of preventive activities. It lays the groundwork for further improvement of the system of management of administrative offences in state bodies.

The conclusions of the article confirm that the effectiveness of the preventive function of administrative law is determined by the level of professional training of personnel, the quality of regulatory and legal regulation and the use of modern technological solutions that contribute to the transparency of activities and control over compliance with the law, as well as the formation of stable lawful behaviour among personnel.

Key words: administrative offences, prevention, prevention of offences, State Criminal Enforcement Service of Ukraine, administrative and legal status, analytical methods, communication tools.

Дата першого надходження статті до видання: 30.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)